

ถลกวิชา

จากหนังสือประวัติวรรณคดีไทยน.417 กล่าวว่า หนังสือถลกวิชา ฟังตามชื่อน่าจะเป็นหนังสือชนิด “เกะกะ” เป็นหนังสือชนิดชั่วอารมณ์ เล่มที่ 1 ออกประจำเดือนพฤศจิกายน ร.ศ.119 หน้าปกมีตันท้องพลุ้อย่างหนังสือพิมพ์ **Punch** มีคำนำว่า

“นายถลกวิชานี้	ฤจะมีฤศีเสบาย
ตั้งจิตจะเปิดเผย	วิทยามหาศาล
เหนื่อยยากและกรากกรำ	เพราะจะนำวิชาการ
มาสู่ประเทศสถาน	คหเกิดและเมืองนอน
ว่าดีก็ต้องทิ้ง	ผิวซึ่งต้องอาวรณ์
ใครด่าก็พاجر	ลุนะติกอะไซลัม

ในจดหมายเหตุเบ็ดเตล็ดซึ่ง “สุริยวงศ์ส่องฟ้า” เป็นผู้เขียน เราจะเห็นความคิดของถลกวิชาจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ ดังนี้

“จะคัดเรื่องฝรั่งเศสปกครองเมืองญวน และเรื่องสงครามจีนกับชาวต่างประเทศเล่มละสลึงมาแล้ว ก็กลัวจะไปเหมือนสากลวิทยาเข้า จะแปลสงครามใหญ่ครั้งศึกดำบรรพมาจากพงสาวดารกรีกเล่า ก็เกรงว่าจะดีกว่ารัตนทวารวดีไป จะเล่าเรื่องพระนารายณ์และเรื่องโบราณต่างๆอย่างสยามประเภทเล่า ก็กลัวเขาจะไม่เชื่อ จะเพื่อเรื่องแก้วต่างๆอย่างตุลวิภาคก็ออกขยะแยะในใจ จะเทศน์อย่างวิทยาคิลเกล้าก็คนจะหลับเสียหมด จะเล่าเรื่องเมืองฝรั่งมังค่าก็ถูกตึกก็กัก(ตามภาษาแม่วัน) ก็ออกเกรงใจพวกถลกวิชาจะว่าแย่ง ใช้ศัพท์ใช้แสงอย่างวิทยากรย์ก็ดูไม่ขบขัน”

จะเห็นได้ว่าข้อความดังกล่าวมานี้เป็นเรื่องตลกชั้นคลาสสิก (ตลกเล็ก) मुखตลกของเรื่องนี้ก็คือตัวผู้เขียนเองนี่อยู่ที่เดียวว่าจะเขียนอะไรๆให้เป็นแก่นเป็นสาร ให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์อย่างเต็มเปี่ยมดังที่ได้ปรารถนาไว้ในบทกลอนข้างต้น แต่ก็ให้เป็นกังวลไปเสียทุกเรื่องทุกราว ตกลงในที่สุดก็เลยไม่ได้เขียนอะไรเลยสักเรื่องเดียว (แต่ข้อความดังกล่าวนี้ก็ต้องยอมรับทีเดียวว่าลึกล้ำจริงๆ เพราะให้ทั้งความขบขัน พร้อมกับได้วิจารณ์เรื่องต่างๆที่กล่าวมาเสียจนแจ่มแจ้งด้วยถ้อยคำที่จำกัด)

จากสำนวนที่ว่า **เหนื่อยยากและกรากกรำ เพราะจะนำวิชาการ**

มาสู่ประเทศสถาน

คหเกิดและเมืองนอน

และคำว่า **ลุนะติกอะไซล์ม** และ **จดหมายเหตุ** หรือคำว่า **สุริยวงศ์ส่องฟ้า** ก็ดี ทำให้สันนิษฐานได้เลยทีเดียวว่า นายถลกวิชา นี้ก็คือพระจุลจอมเกล้าฯนั่นเอง ที่ได้ออกวารสารนี้เพื่อส่งเสริมวิทยาการด้านต่างให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ ดังจะยกตัวอย่างข้อความที่ได้กล่าวถึงพระองค์ท่าน ดังนี้

“จะเห็นได้ในพระราชดำรัสและพระราชวิจารณ์ เป็นแบบที่มีประโยชน์กระชับรัดกุม คำชัด และมีน้ำหนัก สิ่งที่เป็นเลิศในร้อยแก้วรัชกาลที่ 5 คือ กระจวนเทศนา พรรณนาและอธิบาย นับว่าเป็นแบบฉบับอย่างดีที่สุด แต่โดยที่ท่านทรงพระราชนิพนธ์อย่างพระเจ้าแผ่นดิน อย่างนักปราชญ์ ซึ่งดูเหมือนว่าท่านจะได้ทอดพระเนตรสิ่งต่างๆมาจากเบื้องบน และโดยทิพยญาณเห็นลึกซึ้งทะลุตลอด.....ฯลฯ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“พระบรมราชรถสถิตพักตร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯทรงมีอารมณ์แห่งกวี ทรงมีพระหทัยที่จะเห็นแง่ขบขันของสิ่งต่างๆ ในการเสด็จประพาสต้นนั้น โปรดการสนุกอย่างพระเจ้ากาหลิบในเรื่องนิทราชาคริต ทรงคิดชื่อหยอกล้อสิ่งหรือคนที่พระองค์โปรด เช่นเรียกคุณหญิงเลื่อนฤทธิ์ที่มักถือสิทธิ์เข้าเฝ้าขอประทานพระกรุณาในคราวเดือดร้อนเนื่องๆว่า “ท่านเลื่อนฤทธิ์นา นานกนิศย์อินชิตนซ์” ทำให้นึกถึงสำนวนที่ว่า

ใครคำก็พาจร

ลุนะติกอะไซล์ม

มีครั้งหนึ่งตอนเสด็จประทับตำราญพระอริยาบท ณ เกาะสีชัง ครั้งนั้นพระเจ้าลูกเธอตามเสด็จหลายพระองค์ จึงโปรดให้รับอาจารย์ออกไปถวายพระอักษรด้วย ครั้งนั้นพระยาอิศรพันธ์โสภณ (ม.ร.ว. หนู) เป็นพระอาจารย์สอนภาษาไทยในรัชกาลที่ 6 เซอร์มอร์รันด์สอนภาษาอังกฤษ ได้เอาบทละครโอเปร่าชื่อ **Mikado** ของ **Sullivan** ถวายให้ทรงแปลเป็นภาษาไทย เมื่อแปลแล้วพระยาอิศรพันธ์ก็แก้ไขถ้อยคำสำนวนถวาย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯได้ทอดพระเนตร ดำรัสว่าของเดิมเป็นบทละคร (ละครตลก) คำแปลที่แก้ดูจะคล้ายเป็นเทศนา เลยทรงเห็นขบขันจึงทรงแก้ทรงนิพนธ์เสียใหม่เรียกว่า “เทศนาเรื่องนิทานมิกาทูระ”.....ฯลฯ

ดังนั้นคำว่า “ถลกวิชา” นี้ต้องไม่ใช่การถลกผ้าผ่อนแต่อย่างใด เพราะการกระทำเช่นนั้นไม่จำเป็นจะต้องร่ำเรียนจากตำราไหนๆ แต่น่าจะหมายถึงแบบอย่างของการเล่าเรื่องตลกที่มีคุณค่าทั้งทางด้านประเทืองสติปัญญาและอารมณ์ จะสังเกตได้จากรูปของชายที่มีพุงพลุ้ย ซึ่งหมายถึงผู้มี

อารมณ์ดี และที่สำคัญก็คือมีสาระที่ให้ความบันเทิงในแนวที่ขบขัน ถ้าหากตีความหมายไปในทาง
ช่วยวนกามคุณก็นับว่าเป็นเรื่องที่ตลกสิ้นคืออยู่เหมือนกัน

ที่จริงคำว่า ตลก น่าจะมาจากคำว่า ถลก ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า ทะเล้น คำเมืองเรียกว่า “ถล
ถลัน” และในคำว่า สิ้นดี ก็เช่นกัน เดิมน่าจะใช้คำว่า สิ้นดี เช่น

กาวิ น.39	บัดนั้น	ยายเฒ่าทำเป็นเกษมศรี
	จึงว่าแม่คุณ <u>บุญสิ้นดี</u>	ได้สามมีเรื่องอิทธิฤทธิ์
ไกรทอง น.60	จึงค่อยอย่างย่อมองเมียง	มานั่งลงบนเตียงเคียงไหล่
	ทำเป็นไกรธาวาไป	เอออะไรพี่น้องสองนาง
	คำคารมเปรี้ยงเปรี้ยงเสียงแปร้น	ขัดใจใครแฟนลงสักผาง
	มีแต่จันฑาทรานทาง	ถากถางทะเลาะ <u>เพราะสิ้นดี</u>

และคำว่า สิ้นดี นี้ก็ฟังไม่ได้ใจความ เพราะเป็นคำที่เลื่อนมาจากคำว่า “เสียงดี” ซึ่งเป็นคำเมือง
แปลเป็นใจความว่า “สุดที่จะกล่าว” ดังนั้นคำว่าตลกสิ้นดีจึงหมายความว่า ตลกอย่างสุดที่จะสรรหา
คำใดมากกล่าวอ้างได้ (สุดที่ จะรำพรรณ)

คำว่าลักวิทยานันมีอธิบายไว้ว่า เป็นหนังสือพิมพ์ของฝ่ายโซ่ดเหมือนกัน (มีความคิด
ความเห็นอย่างฝรั่ง) “หนึ่งลักวิทยาสาธร ถ้อยเนื่องนิกร กวียุโรปมากหลาย” เป็นชื่อหนังสือ
หมายถึงคำภาษาอังกฤษ **Plagiarist** คือ **Literary - thief** ผู้ลอกเรื่องคนอื่นมาแล้วบอกว่าเป็นเรื่องของ
ตนเอง ดังนั้นชื่อลักวิทยาจึงเป็นชื่อล้อ จากหนังสือนี้จะได้พบนามปากกา แม่วัน โคนบุตร
เขียวหวาน ฯลฯ บันเทิงคดีสำคัญ ชื่อความพยายามของแม่วัน ซึ่งแปลจากเรื่อง **Vendetta** ของ
Marie Corelli ลงพิมพ์ในหนังสือนี้ก่อน เรื่องบางเรื่องพยายามใช้วรรคตอนอย่างหนังสือฝรั่ง

* * * * *

ปุราโณวิจารณ์